Regionalni razvoj Republike Hrvatske

Tomašinjak, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:213330

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

Petra Tomašinjak

REGIONALNI RAZVOJ REPUBLIKE HRVATSKE

Završni rad

Pula, 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

PETRA TOMAŠINJAK

REGIONALNI RAZVOJ REPUBLIKE HRVATSKE

Završni rad

JMBAG: 3181-E, redovita studentica

Studijski smjer: Financijski menadžment

Predmet: Gospodarstvo RH

Mentor / Mentorica: Doc.dr.sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Petra Tomašinjak, kandidatkinja za prvostupnicu Poslovne ekonomije, smjera Financijski menadžment ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica:

_____

U Puli, ___ _____ ___ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Petra Tomašinjak dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Regionalni razvoj Republike Hrvatske koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____godine

Potpis:

_____

Sadržaj:

1. UVOD 1

2. SUVREMENA REGIONALNA POLITIKA……..…….3

3. ODABRANA OBILJEŽJA HRVATSKOG GOSPODARSTVA 5

3.1. Bruto domaći proizvod 5

3.2 Stanovništvo, zaposlenost i nezaposlenost 9

3.3. Investicije 12

4. REGIONALNA POLITIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ 16

4.1. Razvojne strategije…….……18

4.2. Strukturni fondovi Europske Unije…….……..….19

4.3. Pravni okvir regionalne politike……...……..21

5. KONKURENTNOST HRVATSKIH ŽUPANIJA 23

5.1. Administrativna podjela Hrvatske 23

5.2.Regionalni indeks konkurentnosti……...24

5.3.Indeks razvijenosti……...…27

5.4.Kritički osvrt usporedbe indikatora…….……....29

6. ZAKLJUČAK 30

7. LITERATURA 31

1. UVOD

Tema ovog završnog rada je *Regionalni razvoj Republike Hrvatske.* Posljednjih godina u Republici Hrvatskoj sve više jača svijest o velikoj ulozi regionalnog razvoja i potrebi definiranja koherentne regionalne razvojne politike. Unatoč činjenici da različitost hrvatskih regija u pogledu prirodnih, geografskih, društvenih, gospodarskih i drugih karakteristika predstavlja veliko bogatstvo, te prednosti nisu u potpunosti iskorištene, odnosno razvojne mogućnosti u različitim dijelovima Republike Hrvatske te među različitim društvenim skupinama nisu jednake. Dodatni čimbenik koji utječe na porast značenja regionalne razvojne politike jest pristupanje Europskoj Uniji. U tom je smislu iznimno važno biti dobro pripremljen za korištenje fondova Europske Unije namijenjenih regionalnom razvoju, odnosno osigurati da nacionalna politika i regionalna politika Europske Unije čine postojanu, integriranu i učinkovitu osnovu za korištenje nacionalnih sredstava i sredstava Europske Unije namijenjenih jačanju kohezije, radi smanjenja unutarnjih regionalnih razvojnih razlika te stvaranja uvjeta koji će omogućiti Republici Hrvatskoj da se što brže približi prosječnoj razini društveno-gospodarskog razvoja u Europskoj Uniji. Sveukupan cilj politike regionalnog razvoja jest pridonijeti društveno-gospodarskom razvoju Republike Hrvatske, sukladno načelima održivog razvoja, stvaranjem uvjeta koji će svim dijelovima zemlje omogućavati jačanje konkurentnosti i realizaciju vlastitih razvojnih potencijala.

Cilj rada je definirati i objasniti ciljeve regionalne politike u Hrvatskoj te analizirati glavne indikatore regionalnog razvoja Republike Hrvatske. Rad se sastoji od sedam međusobno povezanih cjelina. Prva cjelina je *Uvod.* U sklopu uvoda objašnjava se sadržaj i struktura rada. Drugo poglavlje nosi naziv *Suvremena regionalna politika.* U tom poglavlju objašnjava se i definira regija i regionalna politika. U nastavku poglavlja objašnjavaju se obilježja i specifičnost regionalne politike. Treće poglavlje nosi naziv *Odabrana obilježja hrvatskog gospodarstva.* Tu se analizira bruto domaći proizvod i bruto domaći proizvod po stanovniku Republike Hrvatske na županijskoj razini.

Nakon toga analizira se zaposlenost i nezaposlenost te na kraju se vrši usporedba investicija po županijama. Četvrto poglavlje nosi naziv *Regionalna politika u Republici Hrvatskoj.* Tu se govori ponešto o strukturnim fondovima Europske Unije. Od 2004. godine Hrvatska može koristiti sredstva pretpristupnih fondova Europske unije budući da je od te godine Hrvatska postala i službeni kandidat za pristupanje Europskoj uniji. Nakon toga slijedi kratak osvrt na pravni okvir regionalne politike. Potrebno je bilo prilagoditi se zakonima koje propisuje Europska unija, pa tako i u pogledu regionalnog razvoja. Peto poglavlje nosi naziv *Konkurentnost hrvatskih županija.* U nastavku poglavlja objašnjava se administrativna podjela Republike Hrvatske te se osvrće na Regionalni indeks konkurentnosti i na Indeks razvijenosti koji su važni za regionalni razvoj.

Metodologija istraživanja rada utemeljena je na nekoliko osnovnih metoda istraživanja i to su: metoda sinteze kojom su prikupljeni podaci sročeni u konkretna autorova promišljanja i zaključke o predmetnoj temi, empirijska metoda koja je poslužila praktičnoj primjeni, statistička metoda kojom su obrađeni statistički pokazatelji i konkretni podaci o spomenutoj problematici, metoda analize čija je funkcija raščlamba podataka iz propisane literature i ostalih izvora podataka, metoda apstrakcije koja ističe i naglašava najrelevantnije podatke, metoda deskripcije koja je poslužila oblikovanju predočenog teksta te induktivna i deduktivna metoda koje su značajne pri konkretnom zaključivanju.

2. SUVREMENA REGIONALNA POLITIKA

Regija se definira kao dio zemljine površine koja ima određena obilježja (fizička, ekonomska, politička i dr.). Upravo ta obilježja regiju čine jedinstvenom i različitom od drugih područja. Razdioba određenog teritorija na regije nije stalna, već se mijenja usporedno s razvojem društva. Kada se kaže da postoji regionalni problem to znači kako neka regija odstupa od nacionalnog prosjeka u nekim važnim pitanjima kao što su: visoka i trajna nezaposlenost, niska razina i spor rast bruto domaćeg proizvoda po stanovniku, visok stupanj ovisnosti o uskoj industrijskoj bazi, nagli pad proizvodnje, neodgovarajuća opremljenost infrastrukturom, velike migracije izvan regije itd. [1]

Regionalna politika dio je javne politike koju je moguće odrediti kao opći smjer, tj. kao skup načela djelovanja na određenom području. To implicira kako javna politika predstavlja razradu različitih mogućnosti djelovanja na određenom području kao i niz sustavnih odluka i aktivnosti koje su usmjerene prema ostvarivanju izabrane mogućnosti. Slijedom toga, javna politika je svojevrsna strategija o tome kako ostvariti unaprijed utvrđene ciljeve. S obzirom na činjenicu kako se u mnogim tranzicijskim zemljama uočava sve snažniji trend povećanja regionalnih nejednakosti, glavni gradovi tih zemalja i prema ekonomsko-financijskom kapacitetu i prema stupnju razvijenosti daleko odstupaju od ostatka zemlje. I upravo takvo stanje zahtijeva vođenje aktivne regionalne politike, kao i postojanje regionalnih institucionalnih struktura koje trebaju biti oslonac u vođenju regionalne politike. [2]

Politika regionalnog razvoja definira se kao javna politika, tj. sustavna djelatnost koju vodi središnja državna vlast pomažući i podupirući ravnomjeran i održiv gospodarski i cjelokupni društveni razvoj na teritoriju države. [3]

[1] Družić, I. et.al. (2003), *Hrvatski gospodarski razvoj*, Zagreb, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 123.

[2] Đulabić, V. (2007), *Regionalizam i regionalna politika*, Zagreb, Društveno veleučilište, str. 13.

[3] Tolušić, E. (2011) Regionalni razvoj Republike Hrvatske s posebnim osvrtom na Virovitičko-podravsku županiju, *Praktični menadžment*, Vol. 2, No. 2, str. 92.

Kada se promatra u kontekstu Europske unije regionalna politika je posebna vrsta politike koja je usmjerena na povećanje konkurentnosti gospodarstva onih područja koja zaostaju za europskim prosjekom. U tom pogledu, opći ciljevi regionalne politike nastoje se postići usmjeravanjem investicija u dugoročne projekte razvoja, poticanje ljudskog kapitala i bolji pristup tržištu radne snage kao i izgradnji fizičke infrastrukture. Iz toga proizlazi kako je regionalna politika ujedno i aktivna razvojna politika koja nastoji zaustaviti i spriječiti daljnje širenje neujednačenosti u stupnju razvoja među različitim dijelovima EU. Tom se politikom također želi omogućiti slabije razvijenim područjima kako bi sustigli razvijenija područja i u gospodarske tokove uključe se kao aktivni subjekti.

Regionalna politika vezuje se uz konkretan prostor, sudionike i njihov utjecaj na ekonomske sadržaje. Ona predstavlja aktivan odnos nositelja ekonomske politike na svim razinama prema regionalnoj stvarnosti koju oslikava regionalna struktura. Relevantnost regionalne politike proizlazi iz sljedećih razloga: a) resursa koje obilježava oskudnost, nesavršena mobilnost i neravnomjerna regionalna raspoređenost, b) realne strukture smještene u realnom prostoru koji ima svoje regionalne sudionike i c) regionalnog prostora koji čini temelj nacionalne ekonomije i u sklopu njega se odvijaju procesi lokalizacije i delokalizacije aktivnosti i posljedica tih aktivnosti koji su prepoznatljivi na regionalnim razinama. [4]

Regionalna politika smatra se sustavom aktivnosti koja se definira na različitim razinama odlučivanja. Svrha regionalne politike je usmjeravanje ponašanja i determiniranje rezultata aktivnosti regionalno raspoređenih subjekata, od kućanstva i poduzeća pa sve do agregirane regionalne razine. To uključuje mikro i makroorganizacijsku razinu putem koje se materijaliziraju brojne aktivnosti, mijenjajući realni i financijski sektor. [5] Uloga regionalne politike je kreirati pretpostavke za stvaranje ponude i potražnje dobara. Tako ona kreira materijalne pretpostavke rada, ali i života u regiji. Regionalna ekonomska politika manifestira se preko aktivnosti njenih sudionika, lokalne uprave i samouprave, regije i izvan regionalnih sudionika. [6]

[4] Bogunović, A. (2011), *Regionalna ekonomika i politika*, Zagreb, Ekonomski fakultet, str. 62.
[5] Bogunović, A. (2011) op.cit., str. 63.
[6] Bogunović, A. (2011) op.cit., str. 64.

3. ODABRANA OBILJEŽJA HRVATSKOG GOSPODARSTVA

3.1. Bruto domaći proizvod (BDP)

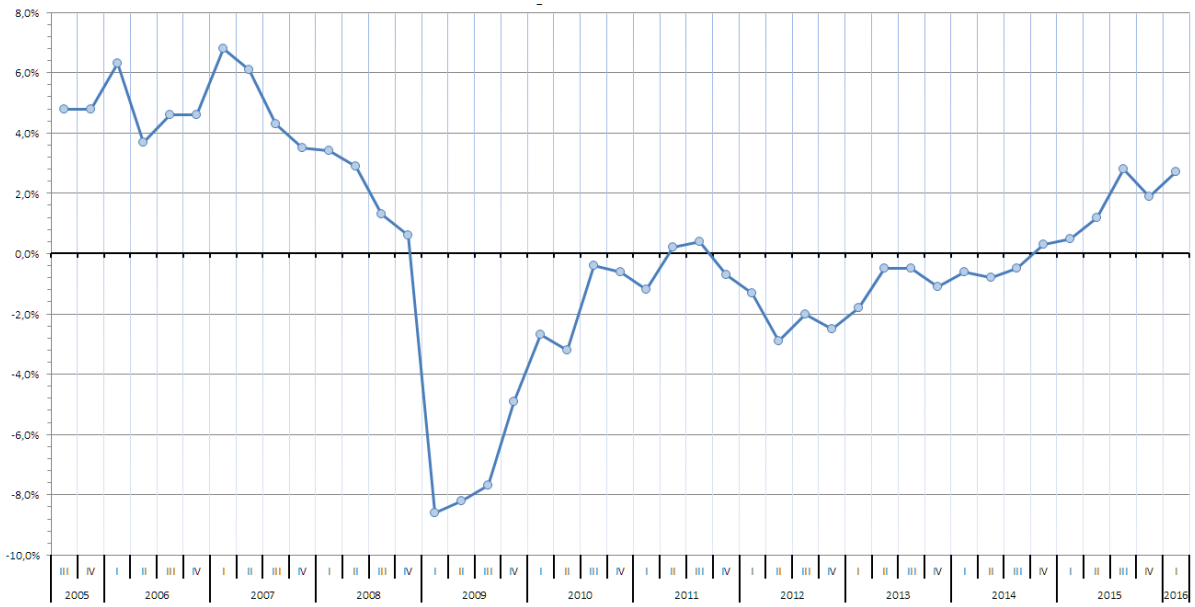
Suvremeno gospodarstvo Republike Hrvatske stvoreno je nakon što se Hrvatska osamostalila u uvjetima političke i gospodarske tranzicije i kroz obrambeni rat. Izgrađena je nova država, došlo je do kreiranja tržišnog gospodarstva i prihvaćanja nove valute i sveobuhvatnim tranzicijskim promjenama. Glavne gospodarske grane u Hrvatskoj čine poljoprivreda, tekstilna industrija, prehrambena industrija, drvoprerađivačka industrija, metaloprerađivačka industrija, kemijska industrija, naftna industrija, elektroindustrija, graditeljstvo, trgovina, brodogradnja, turizam i pomorstvo. Hrvatski BDP se tek 2003. izjednačio s onim iz 1990. prije raspada Jugoslavije i prijelaza na tržišno gospodarstvo. Promatrajući 2006. godinu, prema podacima Svjetske banke Hrvatska je ostvarila BDP u iznosu od 42,9 milijardi američkih dolara, što je činilo 0,089% svjetskog BDP-a. Iz toga proizlazi kako je veličina gospodarstva Hrvatske u svjetskoj ekonomiji izrazito mala, gotovo zanemariva. Od 2009. godine gospodarstvo je u recesiji, a BDP je od 2009. do 2012. godine pao 13%. Prema podacima Svjetske banke za 2014., bruto domaći proizvod iznosio je 57,11 milijardi američkih dolara. BDP je za 2015. procijenjen na 89,76 milijardi USD ili 20 873 USD po stanovniku. Vidljivo je povećanje bruto domaćeg proizvoda u RH promatrajući desetogodišnje razdoblje. Svakako je situaciju otežala i svjetska financijska kriza čije se posljedice i danas osjete kroz smanjeni BDP, povećanje nezaposlenosti i smanjenje investicija. U razdoblju nakon 2000. godine Hrvatska je ostvarivala prosječnu stopu rasta oko 4,7% i tako je postigla prijeratnu razinu ostvarenog BDP-a. [7]

Regionalni bruto domaći proizvod ističe se kao pokazatelj proizvodnje regije i samim time može se koristiti za mjerenje i uspoređivanje stupnja gospodarske aktivnosti različitih regija. Regionalni bruto domaći proizvod nije mjerilo regionalnog blagostanja ili regionalnog dohotka. Podaci o bruto domaćem proizvodu za Republiku Hrvatsku te prema NKPJS-u 2012. godini - 2. razina i na razini županije temelje se na konačnim godišnjim podacima o BDP-u. [8]

[7] *Razvoj.gov.hr* (2016). Dostupno na: https://razvoj.gov.hr/ (06.08.2016.)
[8] *Dzs.hr* (2016) Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku, NKPJS 2012 - 2. razina, županije u 2013. god., dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/12-01-03_01_2016.htm, (06.08.2016.)

Bruto domaći proizvod na razini Hrvatske varira. Do 2008. godine bilježi rast, a nakon toga pada. U 2011. godini lagano raste, a od 2012. ima tendenciju pada. Najveći razlog tome padu je još uvijek aktualna globalna kriza koja je započela na tržištu nekretnina u Americi i vrlo brzo se proširila i na Europu, a samim time i na Hrvatsku. Upravo dugogodišnji pad BDP-a na razini države utjecao je i na razvoj BDP-a pojedinih županija. Zadnjih godina vidimo rast BDP-a.

Grafikon 1. Kretanje BDP-a Republike Hrvatske od 2005. do 2016. godine

Izvor: *Dzs.hr* (2016) Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015, str. 214. Dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2015/sljh2015.pdf (09.08.2016.)

Razdoblje od 2008. do 2014. godine obilježila je gospodarska kriza koja je započela utjecajem globalne financijske i gospodarske krize. Pad gospodarske aktivnosti bio je najizraženiji u 2009. godini. U 2013. godini BDP je u Hrvatskoj bio manji za 0,9% u odnosu na 2012. godinu.

Tablica 1. Bruto domaći proizvod na razini županija, strukturu po županijama i BDP po stanovniku po županijama u 2013. godini

	BDP u mil. kn	Udio pojedine županije u BDP-u (RH=100)	BDP po stanovniku u tis.kn
Zagrebačka	18.780	5,70	58.930
Krapinsko-zagorska	6.328	1,90	48.321
Sisačko-moslavačka	9.900	3	59.390
Karlovačka	7.382	2,2	58.792
Varaždinska	11.116	3,4	63.734
Koprivničko-križevačka	7.592	2,3	66.404
Bjelovarsko-bilogorska	6.050	1,80	51.785
Primorsko-goranska	28.856	8,8	97.924
Ličko-senjska	2.924	0,9	59.384
Virovitičko-podravska	3.800	1,20	45.764
Požeško-slavonska	3.503	1,1	46.214
Brodsko-posavska	6.914	2,10	44.366
Zadarska	10.616	3,2	61.899
Osječko-baranjska	18.502	5,60	61.503
Šibensko-kninska	6.486	2	60.975
Vukovarsko-srijemska	8.019	2,40	45.629
Splitsko-dalmatinska	27.044	8,2	59.444
Istarska	20.000	6,10	96.268
Dubrovačko-neretvanska	9.238	2,8	75.501
Međimurska	7.285	2,2	64.231
Grad Zagreb	109.236	33,1	137.321

Izvor: *Dzs.hr* (2016a) Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku, NKPJS 2012 - 2. razina, županije u 2013. god., dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/12-01-03_01_2016.htm, (09.08.2016.)

Analizirajući BDP po županijama i njegovu strukturu, kao što je moguće vidjeti i na tablici, može se zaključiti kako grad Zagreb ima daleko veći stupanj gospodarske aktivnosti od drugih hrvatskih regija. Prema dostupnim podacima za 2013. BDP grada Zagreba iznosio je 109.236 mil. kuna. i u strukturi na razini Hrvatske čini 33% ukupnog BDP-a. Ličko-senjska, Virovitičko-podravska i Požeško-slavonska županija ističu se kao regije koje imaju najmanji BDP, koji je ispod 4 mil. kuna u 2013. Ako se analizira bruto domaći proizvod po stanovniku situacija je gotovo identična. Na prvom mjestu nalazi se grad Zagreb sa 137.321 tisuću kuna BDP/po stanovniku. Najslabija među županijama je Brodsko-posavska županija čiji je BDP/stanovniku 44.366 tisuće kuna. Bruto domaći proizvod Brodsko-posavske županije čini tek 2,1% ukupnog hrvatskog BDP-a. Nakon Zagreba, u promatranom razdoblju najveći ostvareni BDP po stanovniku ima Primorsko-goranska županija sa 97.924 tisuće kuna i Istarska županija sa 96.268 tisuće kuna.

3.2 Stanovništvo, zaposlenost i nezaposlenost

Popis stanovništva u Hrvatskoj 2011. godine proveden je od 1. do 28. travnja 2011., prema stanju na dan 31. ožujka. Popis je proveden temeljem *Zakona o Popisu stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj 2011. godine* (Narodne novine, broj 92/10.) [9] Popisom su se obuhvatile sljedeće jedinice popisa: stanovništvo, kućanstva osoba i stanovi i ostale stambene jedinice. Po popisu stanovništva 2011. godine na površini od 56.542 km² u Republici Hrvatskoj je živjelo 4,284.889 stanovnika.

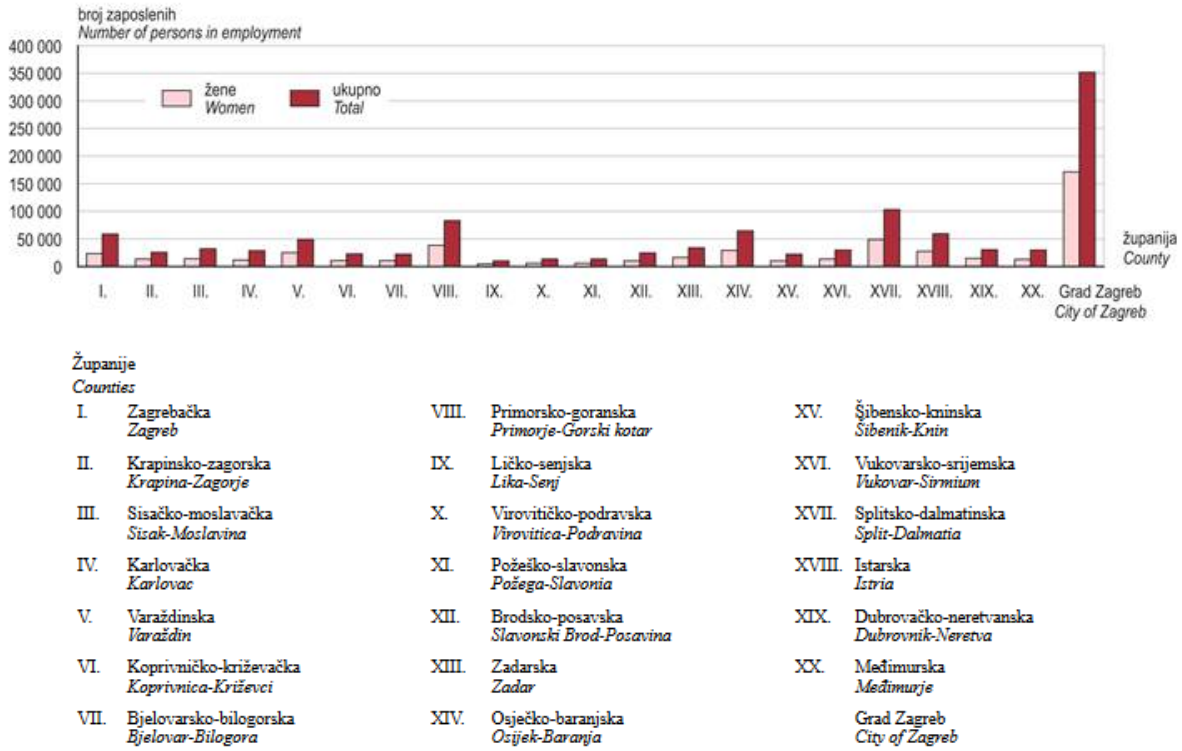
U razdoblju od 1998. do 2007. godine ukupno stanovništvo u navedenom razdoblju smanjivano je po prosječnoj stopi od 0,16% godišnje, a aktivno stanovništvo povećano je prosječno po stopi od 0,69% godišnje. Temeljem ovih podataka može se zaključiti kako je problem smanjenje broja ukupnog stanovništva posebno ako se gleda dugoročno, no povoljna tendencija je povećanje aktivnog broja stanovnika. [10]

U nastavku slijedi analiza kretanja broja zaposlenih koji su u 2014. godini zasnovali radni odnos. Najveći pad bilježi Vukovarsko-srijemska županija (za 4,5%). Slijede Osječko-baranjska županija (za 4,4%), Bjelovarsko-bilogorska (za 3,9%), Sisačko-moslavačka (za 3,4%), Virovitičko-podravska (za 2,8%), Primorsko-goranska i Brodsko-posavska (svaka za 2,4%), Grad Zagreb (za 1,2%), Međimurska (za 1%), Splitsko-dalmatinska (za 0,8%), Koprivničko-križevačka (za 0,6%), Šibenska (za 0,5%), Zagrebačka i Požeško-slavonska (za 0,2%) te Istarska županija (za 0,1%).

Ostalih šest županija bilježi porast broja zaposlenih u pravnim osobama. Najveći porast bilježi Zadarska županija (za 1,6%). Slijede Varaždinska županija (za 1,3%), Ličko-senjska (za 1,2%), Dubrovačko-neretvanska (za 0,8%), Krapinsko-zagorska (za 0,6%) i Karlovačka županija (za 0,3%).

[9] Zakon o Popisu stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj 2011. godine. Dostupno na: http://www.zakon.hr/z/348/Zakon-o-popisu-stanovni%C5%A1tva,-ku%C4%87anstava-i-stanova-u-Republici-Hrvatskoj-2011.g. (09.08.2016.)
[10] *Razvoj.gov.hr* (2016a) op.cit., str. 8.

Grafikon 2. Zaposleni po županijama i prema spolu, stanje 31.ožujka 2014.

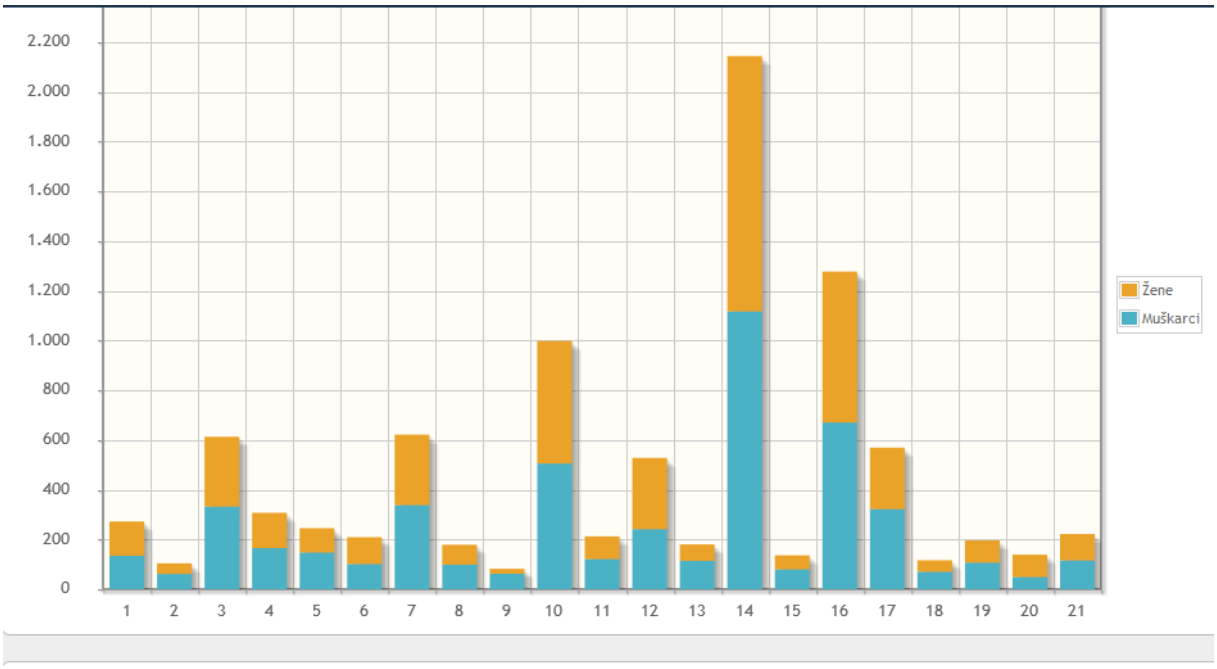

Izvor: *Dzs.hr* (2016) Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015, str. 214. Dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2014/09-02-04_01_2014.htm (12.08.2016.)

Ukupan broj zaposlenih u RH od 2008. do prva četiri mjeseca 2015. smanjen je za 16,2% ili za 251,6 tisuća zaposlenih. U tom razdoblju najveće smanjenje zaposlenih registrirano je prvi put početkom recesije, točnije oko 2009. Hrvatska je u 2014. godini imala prosječno nezaposlenih 328.187 osoba. Sve županije bilježe relativno visok broj nezaposlenih osoba, najviše ih ima u gradu Zagrebu i to 43.957 tisuća, a na drugom mjestu nalazi se Splitsko-dalmatinska županija sa 44.219 tisuća nezaposlenih osoba.

Stopa nezaposlenosti u promatranom razdoblju imala je tendenciju rasta, a najviša razina nezaposlenosti zabilježena je u 2013. godini 21,8%, a najniža je bila 2008. godine i to 14,30%. I županija Grad Zagreb i Virovitičko-podravska županija u promatranom razdoblju imale su porast nezaposlenosti u promatranom razdoblju. Grad Zagreb je grad/županija koja je u promatranom razdoblju imala stopu nezaposlenosti 6,20 i 10,8% i bila je ispod hrvatskog prosjeka koji se kretao od 14,3% i 21,8%. Može se uočiti neravnomjerno kretanje stope što i dalje upućuje na nejednak razvoj Hrvatske na regionalnoj razini.

Grafikon 3. Nezaposleni po županijama i prema spolu, stanje 31.ožujka 2014.

Legenda

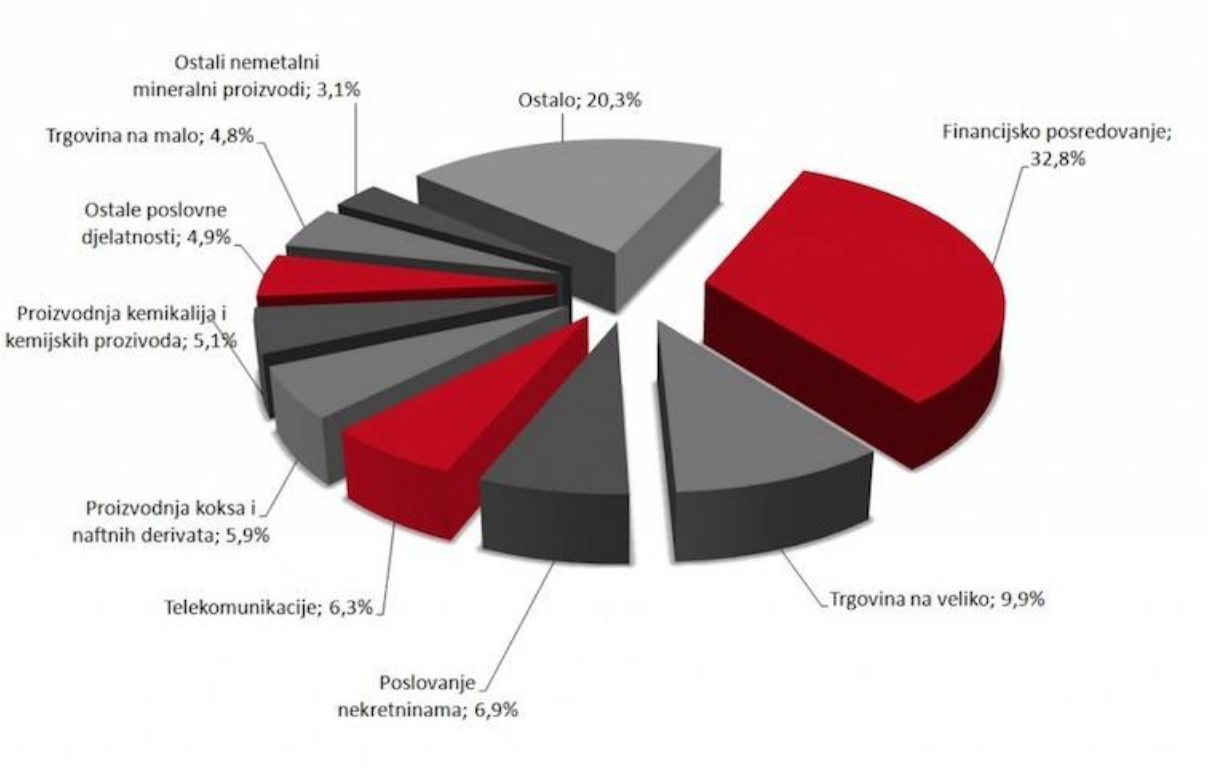
- 1 - Zagrebačka
- 2 - Krapinsko-zagorska
- 3 - Sisačko-moslavačka
- 4 - Karlovačka
- 5 - Varaždinska
- 6 - Koprivničko-križevačka
- 7 - Bjelovarsko-bilogorska
- 8 - Primorsko-goranska
- 9 - Ličko-senjska
- 10 - Virovitičko-podravska
- 11 - Požeško-slavonska
- 12 - Brodsko-posavska
- 13 - Zadarska
- 14 - Osječko-baranjska
- 15 - Šibensko-kninska
- 16 - Vukovarsko-srijemska
- 17 - Splitsko-dalmatinska
- 18 - Istarska
- 19 - Dubrovačko-neretvanska
- 20 - Međimurska
- 21 - Grad Zagreb

Izvor: *Hrvatski zavod za zapošljavanje*.(HZZ) Dostupno na: http://trzisterada.hzz.hr/Activities/UnemploymentLocationGender (12.08.2016.)

3.3 Investicije

Vlada Republike Hrvatske aktivno provodi politiku povećanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva sa snažnim naglaskom upravo na poboljšanju investicijske klime. Investicije u javnom i privatnom sektoru, uz iscrpnije korištenje novca iz EU fondova ključ su za oporavak hrvatskoga gospodarstva. Novim zakonskim rješenjima Vlada nastoji poticati ulaganja, poboljšati investicijsku klimu, olakšati restrukturiranje gospodarstva, zadržati i otvoriti što više radnih mjesta. Donošenjem Zakona o poticanju investicija znatno su povećani poticaji za investicijske projekte a čime je i Hrvatska povećala svoju konkurentsku prednost u privlačenju novih investicija. Da bi dodatno potaknula investicije Republika Hrvatska je proteklih godina učinila mnogo na uklanjanju prepreka pri realizaciji investicijskih projekata i to najviše izmjenama zakonodavnog i institucionalnog okvira za ulaganja, a s ciljem pojednostavljenja i ubrzanja administrativnih postupaka vezanih uz investicije. Postala je dijelom najvećeg svjetskog gospodarstva koje omogućava domaćim poduzetnicima, ali i stranim investitorima konkurentnije uvjete poslovanja i mogućnost niže cijene izvoznih proizvoda. Članstvom u EU povećala se međunarodna slika Hrvatske, što je utjecalo na povećanje izravnih stranih ulaganja i na ubrzanje gospodarskog razvoja zemlje. Također, više korištenje sredstava iz EU fondova pridonijet će ravnomjernom razvoju hrvatskih regija i daljnjem razvoju hrvatskog gospodarstva. Hrvatska ima izuzetno povoljan geostrateški položaj koji je jedan od glavnih čimbenika za odabir Hrvatske kao lokacije za investicije. Isto tako u zadnje vrijeme vidimo znatno poboljšanje u javnim financijama, stabilni monetarni sustav i relativno nisku inflaciju. S obzirom da imamo jednu od najrazvijenijih mreža autocesta omogućen nam je brz i jednostavan pristup tržištu. Hrvatska je privukla od 1993. godine oko 28 milijardi eura inozemnih izravnih ulaganja, a otprilike petina ili 5,9 milijardi eura ostvareno je u posljednjih pet godina. Prema podacima UNCTAD-a, prosječni priljev inozemnih izravnih ulaganja po stanovniku u posljednjih je pet godina u Hrvatskoj iznosio oko 400 dolara.

Grafikon 4.Inozemna izravna ulaganja po sektorima

Izvor: Hrvatska narodna banka, www.hnb.hr (12.08.2016.)

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, investicije u dugotrajnu imovinu smatraju se nabave poduzeća i drugih organizacija radi dobivanja nove imovine, povećanja vrijednosti ili zamjene postojeće dugotrajne imovine (stambene zgrade, ostale zgrade i građevine, oprema i uređaji trajnijeg karaktera i dr.). Tu se obuhvaćaju sve vrste ulaganja u nove kapacitete kao i ulaganja za proširenje, rekonstrukciju i modernizaciju postojećih ili zamjenu zastarjelih, istrošenih ili slučajnom štetom uništenih kapaciteta. [11]

[11] Izvor: *Dzs.hr* (2016) Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015, str. 224. Dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2015/sljh2015.pdf. (12.08.2016.)

Ukupne investicije na razini Hrvatske prema lokaciji objekta i namjeni po djelatnosti NKD 2007 ukupna vrijednost investicija iznosila je 40,3 milijuna kuna. Od ukupnog broja investicija u RH, 30,63 % ili 12,4 milijuna ostvario je grad Zagreb. Najmanji udio u ukupnim investicijama imaju Virovitičko-podravska i Požeško-slavonska županija s udjelom manjim od 1%. Udio investicija ostalih županija u Hrvatskoj u ukupnim investicijama RH kreće se između 1,30% i 8,20%.

Tablica 2. Vrijednost ostvarenih investicija na razini županija u 2013.

	Vrijednost ostvarenih investicija prema lokaciji objekta i namjeni po djelatnosti NKD - 2007 u 2013. godini	Udio vrijednosti investicija županija u ukupnim investicijama RH
Republika Hrvatska	40.322.624	100
Zagrebačka	2.081.931	5,16%
Krapinsko-zagorska	571.664	1,42%
Sisačko-moslavačka	1.208.519	3,00%
Karlovačka	1.198.125	2,97%
Varaždinska	981.147	2,43%
Koprivničko-križevačka	792.182	1,96%
Bjelovarsko-bilogorska	580.988	1,44%
Primorsko-goranska	3.318.288	8,23%
Ličko-senjska	523.092	1,30%
Virovitičko-podravska	315.567	0,78%
Požeško-slavonska	347.658	0,86%
Brodsko-posavska	717.384	1,78%
Zadarska	1.506.262	3,74%
Osječko-baranjska	2.418.860	6,00%
Šibensko-kninska	1.282.931	3,18%
Vukovarsko-srijemska	640.758	1,59%
Splitsko-dalmatinska	3.406.034	8,45%
Istarska	3.092.013	7,67%
Dubrovačko-neretvanska	1.880.678	4,66%
Međimurska	542.886	1,35%
Grad Zagreb	12.350.029	30,63%

Izvor: *Dzs.hr* (2016) Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015, str. 233. Dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2015/sljh2015.pdf. (12.08.2016.)

4. REGIONALNA POLITIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Do 1990. godine Hrvatska je bila sastavni dio bivše Federacije koja je vodila specifičnu regionalnu politiku bržeg razvoja nedovoljno razvijenih krajeva - prvo podrazdoblje regionalne politike. Drugo podrazdoblje je ono nakon 1990. godine, odnosno od kada je Hrvatska postala samostalna i neovisna zemlja. Vezano uz razdoblje prije 1990. godine prema podacima Društveno-ekonomskih planova razvoja SRH ističe se podatak kako se u razdoblju od 1986. do 1990. godine manje razvijenim smatralo područje koje je obuhvaćalo oko 32% površine i 15,7% ukupnog stanovništva Hrvatske. [12] Na neuspjeh tadašnje politike regionalnog ujednačavanja utjecao je i porast broja nerazvijenih općina. Tu je potrebno naglasiti i činjenicu kako su mnoge općine i same nastojale da ih se proglasi nerazvijenima jer su se u tom slučaju kandidirale kako bi dobile sredstva *Fonda za razvoj nedovoljno razvijenih krajeva*. Prema prethodno navedenome može se zaključiti kako je jedan od najvažnijih instrumenata politike regionalnog razvoja do 1990. godine bio Fond za razvoj nedovoljno razvijenih krajeva.

Politika regionalnog razvoja u to vrijeme može se ocijeniti neuspješnom prvenstveno iz razloga jer se površina nerazvijenih krajeva povećavala brže nego broj stanovnika koji su se u to vrijeme i iseljavali iz tih krajeva. Upravo nakon 1990. godine i nakon osamostaljenja Hrvatska je naslijedila neravnomjeran regionalni razvoj, depopulaciju i gospodarsko nazadovanje pojedinih područja. Domovinski rat je samo dalje utjecao na tako neravnomjeran razvoj. Također druga popratna tendencija nepostojanja i neprovođenja politike regionalnog razvoja je trend izrazite centralizacije gospodarstva Hrvatske u njen glavni grad Zagreb i u nekoliko regionalnih gospodarskih centara. Tako je ostvaren model monocentričnog razvoja sa Zagrebom kao jedinim centrom. [13] U tom razdoblju, a i danas Zagreb dominira i u njemu je smješteno najviše poduzeća te je prisutna i najveća koncentracija bankarskog i financijskog kapitala, ali i ljudskog kapitala.

[12] Družić, I. et.al. (2003) op.cit., str. 124.
[13] Družić, I. et.al. (2003) op.cit., str. 129.

Problem regionalizacije Hrvatske ima dugu povijest gdje su promjene i korekcije teritorijalnog ustrojstva bile vrlo česte i rađene s raznih polazišta. Uglavnom se radilo o političkim kriterijima regionalizacije, a manje ekonomskim. Nije postojalo regionalno ustrojstvo, a sukladno tome nije postojala ni regionalna strategija i ekonomska politika. [14] S obzirom na dominaciju neoliberalne ekonomske ideje, teorije i prakse u Hrvatskoj, od 1990. do 1999. godine, problem regionalnog razvoja nije smatran problemom pa se zbog takvog stava nisu nudila ni neka konkretna rješenja. Iznimka su bili problemi otoka i područja od posebne državne skrbi koji su se većinom tretirali kao problem obnove, a ne kao pitanje regionalnog razvoja. [15]

Može se reći kako je Republika Hrvatska dijelila sudbinu s većinom tranzicijskim zemalja u pogledu utjecaja samog procesa tranzicije na društveni i gospodarski razvoj. Razlike u društvenom kao i gospodarskom razvoju pojedinih dijelova zemlje produbljene su uslijed loših iskustava pretvorbe i privatizacije, prelaska u kapitalistički sustav društvenog uređenja i dr. Upravo to je i dovelo do izražene depopulacije određenih područja. Hrvatska se usporedno s postizanjem svoje neovisnosti morala suočiti i s brojnim poteškoćama, poput neravnoteže u društveno-gospodarskom razvoju, depopulacije, zaostajanja mnogih dijelova zemlje, lošom osnovnom i poslovnom infrastrukturom, nedostatkom kapitala za restrukturiranje, kao i s Domovinskim ratom koji je u najvećoj mjeri na sve utjecao. Posljedica Domovinskog rata bila je daljnje zaostajanje i društvena devastacija u mnogim dijelovima zemlje. Još i danas, mnogi dijelovi Hrvatske susreću se s razvojnim poteškoćama, same poteškoće su velike i podrazumijevaju mnoštvo negativnih i međusobno povezanih obilježja: nerazvijena osnovna i poslovna infrastruktura, visoka razina nezaposlenosti, mali broj aktivnih poslovnih subjekata i njihovo nezadovoljavajuće djelovanje, spor proces restrukturiranja, niska tehnološka proizvodnja i niska razina korištenja novih tehnologija, nedovoljno razvijena elektronička komunikacijska infrastruktura za pružanje usluga informacijskog društva, visoka razina sive ekonomije, niska gustoća naseljenosti i depopulacija, starenje stanovništva te velik broj ljudi koji živi u uvjetima društvene i gospodarske oskudice, niska razina prihoda jedinica lokalne samouprave te ovisnost o potporama iz državnog proračuna za osnovne javne usluge. [16]

[14] Družić, I. et.al. (2003) op.cit., str. 124.
[15] Družić, I. et.al. (2003) op.cit., str. 130.
[16] Razvoj.gov.hr (2016) op.cit., str. 18.

4.1.Razvojne strategije

U Ministarstvu regionalnoga razvoja i fondova Europske unije u tijeku je izrada Strategije regionalnoga razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do 2020. godine. To je temeljni planski dokument politike regionalnoga razvoja na središnjoj razini kojim se utvrđuju ciljevi i prioriteti regionalnog razvoja Republike Hrvatske te način njihova postizanja, područja s razvojnim posebnostima, kao i međusobni odnos i aktivnosti tijela državne uprave i drugih sudionika regionalnog razvoja uključenih u provedbu Strategije.

Izrada Strategije za razdoblje do 2020. godine započeta je izradom analize stanja u okviru *Analitičke podloge za izradu Strategije regionalnoga razvoja Republike Hrvatske*. Svi stavovi izneseni u okviru spomenute analitičke podloge mišljenja su stručnjaka Ekonomskog fakulteta u Zagrebu. Analitička podloga predstavlja skup podataka, pokazatelja i naputaka koji su namijenjeni izrađivačima Strategije regionalnog razvoja RH. Izrađivači će je koristiti prilikom analize i ocjene stanja i trendova regionalnog razvoja i određivanja i rangiranja razvojnih problema. Temeljem toga oni će izvesti i razvojnu viziju, ciljeve i prioritete upravljanja regionalnim razvojem. [17] Strategijom se namjerava pridonijeti utvrđivanju prioritetnih aktivnosti usmjerenih prema jačanju razvojnog potencijala svih hrvatskih regija, smanjenju regionalnih razlika te jačanju i izgradnji razvojnog potencijala slabije razvijenih dijelova zemlje. Strategija treba predložiti okvir i smjernice za daljnji razvoj politike regionalnoga razvoja temeljem utvrđenih strateških ciljeva i prioriteta.

Osim spomenute razvojne strategije planski dokumenti politike regionalnog razvoja su još i Županijska razvojna strategija i Strategija razvoja urbanog područja. Županijska razvojna strategija je temeljni strateški planski dokument jedinice regionalne samouprave u kojem se određuju ciljevi i prioriteti razvoja za područje jedinice regionalne samouprave s posebnim naglaskom na ulogu velikih gradova i gradova sjedišta županija u poticanju razvoja te na razvoj slabije razvijenih područja. Strategijom razvoja urbanog područja određuju se ciljevi i prioriteti razvoja za urbana područja, a nositelj njene izrade je grad koji je sjedište urbanog područja.

[17] Arr.hr (2016) Regionalni razvoj. Dostupno na: http://www.arr.hr/regionalni-razvoj. (16.08.2016.)

4.2. Strukturni fondovi Europske Unije

Europski fondovi su zamišljeni kao financijski instrumenti koji podupiru provedbu pojedine politike Europske unije u zemljama članicama. Jedna od najznačajnijih politika je Kohezijska politika za koju je Europska unija u razdoblju od 2014. do 2020. godine izdvojila 376 milijardi iz svog proračuna. Spomenuta politika financira se iz tri glavna fonda. To je kohezijski fond koji u najvećoj mjeri financira projekte iz područja prometa okoliša, a glavni cilj su mu države članice čiji je BDP po stanovniku manji od 90% prosjeka EU. Europski fond za regionalni razvoj je drugi fond kojem je cilj jačanje ekonomske i socijalne kohezije u Europskoj uniji i smanjenje razvojnih razlika između njenih regija. Treći fond je Europski socijalni fond koji potiče zapošljavanje i mogućnosti zaposlenja u Europskoj uniji. Ulaskom u punopravno članstvo Europske Unije, Republika Hrvatska je postala korisnica sredstava iz europskih fondova. U financijskom razdoblju 2014. do 2020. Republici Hrvatskoj je iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova na raspolaganju ukupno 10,676 milijardi eura. Od tog iznosa 8,397 milijardi eura predviđeno je za ciljeve kohezijske politike, 2,026 milijarde eura za poljoprivredu i ruralni razvoj te 253 milijuna eura za razvoj ribarstva. [18]

Hrvatska će narednih nekoliko godina i dalje provoditi projekte financirane kroz Instrument pretpristupne pomoći (IPA), integrirani pretpristupni fond Europske Unije za Hrvatsku za razdoblje 2007-2013.godine. Osnovni ciljevi programa su pomoć državama kandidatkinjama i državama potencijalnim kandidatkinjama u njihovom usklađivanju i provedbi pravne stečevine EU te priprema za korištenje Kohezijskog fonda i strukturnih fondova. Uz navedene programe Hrvatskoj su i dalje na raspolaganju i Programi Unije, koji promiču suradnju između država članica u različitim područjima povezanim sa zajedničkim politikama EU. Kao privremene instrumente Hrvatska također koristi Schengenski instrument koji je privremeno namijenjen financiranju mjera na novim vanjskim granicama EU za provedbu schengenske pravne stečevine i nadzora vanjskih granica te Prijelazni instrument koji je privremena financijska pomoć namiienjena razvoju i jačanju administrativnih i pravosudnih sposobnosti za provedbu i primjenu zakonodavstva Europske Unije.

[18] Eu.fondovi (2016) Eu fondovi. Dostupno na: http://www.strukturnifondovi.hr/eu-fondovi (21.08.2016.)

Prvi programi kroz koje je započela pomoć Hrvatskoj bili su programi ECHO i OBNOVA, namijenjeni prvenstveno u humanitarne svrhe, obnovi razorenih područja i povratku izbjeglica. Od 2000. do 2004. godine najvažniju pomoć Europske unije predstavljao je program CARDS. Postizanjem statusa zemlje kandidatkinje za ulazak u Europsku uniju 2004. godine, Republici Hrvatskoj otvorila su se vrata brojnih programa, koji pružaju bespovratna sredstva , a to su: PHARE, ISPA, SAPARD. U sklopu PHARE programa Hrvatskoj je u 2005. i 2006. godini dodijeljeno 167 milijuna eura pomoći. On je namijenjen za unapređenje institucija, upravnih i javnih tijela radi osiguranja pravilne primjene prava Europske unije i pomoći novim ulaganjima u infrastrukturu, poduzetništvo i socijalne mjere. Kroz SAPARD program alocirano je 25 milijuna eura. On je namijenjen poljoprivredi i ruralnom razvoju. Cilj mu je ojačati konkurentnost poljoprivrednih proizvođača i prerađivača budućih zemalja članica na zajedničkom tržištu te pružiti potporu manjoj, lokalnoj javnoj infrastrukturi radi boljih životnih uvjeta u ruralnom prostoru. ISPA program sadržava dvije osnovne komponente: promet i zaštitu okoliša. Usmjeren je na programe povezivanja središnjih i perifernih regija, smanjenje uskih prometnih grla, poboljšanje sigurnosti prometne infrastrukture, unapređivanje kontrole prometa i sl. Uspostavom novog programa Europska Komisija za provođenje IPA-e u Hrvatskoj je izdvojila 589,9 milijuna eura do 2010. godine. Sredstva se iz godine u godinu povećavaju, a posebnu stavku u financiranju čini komponenta regionalni razvoj i komponenta pomoć u tranziciji i izgradnja institucija. Iskustva, nažalost, pokazuju kako nisu ni približno iskorišteni ponuđeni programi, kako zbog loših projekata, tako glavnim dijelom zbog kompleksne i zahtjevne birokracije Europske unije, nedostatka znanja te loše informiranosti zainteresiranih. [19]

[19] Eu.fondovi (2016) Eu fondovi. Dostupno na: http://www.strukturnifondovi.hr/eu-fondovi (21.08.2016.)

4.3 Pravni okvir regionalne politike

Prikladan pravni okvir je preduvjet za učinkovitu provedbu određene javne politike. Njime se osigurava legitimitet te politike i jamči jasna politička potpora. Za razliku od kompariranih ali i drugih tranzicijskih zemalja koje imaju posebne zakone o regionalnom razvoju Republika Hrvatska još uvijek nema jedinstveni zakon kojim bi se na sustavan način uredilo vođenje regionalne politike. Pregovori o pristupanju Hrvatske Europskoj Uniji otvorili su mnogobrojna pitanja i upozorili na potrebu provođenja sustavnih reformi na raznim područjima. Izostanak donošenja zakonskog okvira za regionalni razvoj pokazuje da Republika Hrvatska još uvijek nije spremna za sustavno vođenje nacionalne regionalne politike. Politička potpora regionalnom razvoju još uvijek je vrlo niska te se poduzima samo onoliko koliko je minimalno potrebno da se zadovoljne formalni zahtjevi. Regionalna politika promatra se isključivo kao javna politika Europske unije, a ne kao snažan motor koji će pokrenuti razvoj domaćeg gospodarstva i stimulirati opći društveni razvitak. [20]

Hrvatska još uvijek nema koherentnu politiku prema područjima koja zaostaju u društvenom i gospodarskom razvoju. Postojeća politika koncentrirana je na nekoliko skupina područja koja se susreću s posebnim razvojnim poteškoćama. To su područja posebne državne skrbi, otoci i brdsko-planinska područja, a svako je uređeno posebnim zakonom. Za poticanje njihova razvoja koriste se različite, parcijalne i reaktivne mjere koje su uglavnom izraz reaktivne politike, a sastoje se u poreznim olakšicama i drugim oblicima materijalne pomoći stanovništvu tih područja. Podjela Republike Hrvatske na regije može se obilježiti kao prilično kontroverzan potez. Iako je Hrvatski sabor 2003. dao suglasnost na podjelu zemlje na četiri statističke regije, Vlada je u jesen 2006. donijela odluku o podjeli na tri statističke regije. Tako je Hrvatska sada podijeljena na Sjeverozapadnu regiju koja obuhvaća pet županija i Grad Zagreb te spada u najrazvijeniju regiju. Zatim na Središnju i Istočnu koja uz pet slavonskih županija obuhvaća i Bjelovarsko-bilogorsku, Sisačko-moslavačku i Karlovačku županiju. Ujedno je to i najslabije razvijena regija. Treća, Jadranska regija obuhvaća obalne županije. [21]

[20] Đulabić, V. (2007) op.cit., str. 206.
[21] *Razvoj.gov.hr* (2016) Dostupno na: https://razvoj.gov.hr/ominstarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/razvojne-strategije/111 (22.08.2016.)

Trenutno je na snazi Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14) koji je na snazi od 01.01.2015. godine i tim se zakonom uređuju ciljevi i načela upravljanja regionalnim razvojem Republike Hrvatske, planski dokumenti politike regionalnog razvoja, tijela koja su nadležna za upravljanje regionalnim razvojem, ocjenjivanje stupanja razvijenosti jedinica lokalne i regionalne samouprave, način utvrđivanja urbanih i potpomognutih područja, poticanje razvoja potpomognutih područja i dr. [22]

Sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN, 147/14), kao planski dokumenti politike regionalnog razvoja ističu se: Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske, županijska razvojna strategija, tj. strategija razvoja grada Zagreba te strategija urbanog područja. U Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova Europske unije u tijeku se izrađuje Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do 2020. godine. Osnovna svrha strategije je pridonijeti utvrđivanju svih prioritetnih aktivnosti koje su usmjerene prema jačanju razvojnog potencijala svih regija, smanjenju regionalnih razlika te jačanju i izgradnji razvojnog potencijala slabije razvijenih dijelova zemlje. Osnovni zadatak strategije je predlaganje okvira i smjernica za daljnji razvoj politike regionalnog razvoja na temelju utvrđenih strateških ciljeva i prioriteta. [23]

[22] Narodne novine (2015) Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (147/14). Zagreb: Narodne novine
[23] *Razvoj.gov.hr* (2016) Razvojne strategije. Dostupno na: https://razvoj.gov.hr/ominstarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/razvojne-strategije/111 (23.08.2016.)

5. KONKURENTNOST HRVATSKIH ŽUPANIJA

5.1. Administrativna podjela Hrvatske

Regionalna politika u Hrvatskoj treba biti decentralizirana i implementirana na razini županija. U Republici Hrvatskoj ustrojeno je sveukupno 555 jedinica lokalne samouprave, i to 428 općina i 127 gradova te 20 jedinica regionalne samouprave. Grad Zagreb, kao glavni grad Hrvatske ima poseban status grada i županije, slijedom čega je u Hrvatskoj sveukupno 576 jedinica lokalne i regionalne samouprave. [24]

Sukladno Ustavu Republike Hrvatske propisano je kako je državna vlast ustrojena prema načelu diobene vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu, a ograničena je Ustavom zajamčenim pravom građanima na lokalnu i regionalnu samoupravu. Uspostava sadašnjeg sustava lokalne samouprave u RH započela je 1992. godine nakon što je postavljen temeljni zakonodavni okvir. Sustav je uspostavljen 1993. godine kada su na snagu stupili zakoni kojima se uređuje teritorijalni ustroj, samoupravni djelokrug, izborni sustav, način financiranja lokalne samouprave. Jedinice lokalne samouprave su općine i gradovi, a jedinice regionalne samouprave su županije.

Županije obavljaju poslove od regionalnog značaja, a koji nisu Ustavom i zakonima dodijeljenim državnim tijelima. Županija u svom samoupravnom djelokrugu obavlja poslove koji se odnose na: obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, održavanje javnih cesta, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata vezanih uz gradnju te provedbu dokumenata prostornog uređenja za područje županije izvan područja velikoga grada, te ostale poslove sukladno posebnim zakonima. Odlukom predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave u skladu s njezinim statutom i statutom županije, mogu se pojedini poslovi iz samoupravnog djelokruga općine ili grada prenijeti na županiju.

[24] Uprava.gov.hr (2016) Popis županija, gradova i općina. Dostupno na: https://uprava.gov.hr/ominstarstvu/ustrojstvo/uprava-za-politicki-sustav-drzavnuupravu-te-lokalnu-i-podrucnu-regionalnu-samoupravu/lokalna-i-podrucna-regionalnasamouprava/popis-zupanija-gradova-i-opcina/846. (29.08.2016.)

5.2. Regionalni indeks konkurentnosti

Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013. nastavak je mjerenja konkurentnosti hrvatskih županija započetog 2007. godine, čime daje bogatu i kvalitetnu podlogu za kontinuirano praćenje regionalne konkurentnosti Hrvatske u smislu kvalitete faktora o kojima ovisi atraktivnost nekog područja za poslovanje i življenje. Riječ je o istraživanju koje daje jasnu sliku o jakostima i slabostima 21 hrvatske županije te donosi preporuke za jačanje konkurentnosti gospodarstva na lokalnoj razini. Istraživanje je prema metodologiji Svjetskog gospodarskog foruma (WEF) i Instituta za razvoj menadžmenta (IMD) u Hrvatskoj provedeno treći put.

Konkurentnost županija govori o potencijalu za rast, a bruto domaćim proizvodom po stanovniku procjenjuje se trenutačna razina razvijenosti pojedine županije. Županije s niskom konkurentnosti imaju i niži BDP po stanovniku. Za razliku od 2010. godine, kada se razina BDP-a po stanovniku u odnosu na 2007. godinu povećala u svim županijama (osim Ličko-senjske), u 2013. godini čak je osam županija u kojima je BDP po stanovniku ostao ili na razini iz 2010. ili je niži (Virovitičko-podravska, Ličko-senjska, Koprivničko-križevačka, Karlovačka, Krapinsko-zagorska, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Zagrebačka). Osim toga, u gotovo svim županijama porastao je udio pomoći u ukupnim prihodima (osim Grada Zagreba, a najmanje u Istarskoj i Primorsko-goranskoj). Zbog toga se razlika između razvijenijih i manje razvijenih županija ne mijenja.

U 2013. godini vidljive su promjene u profilu konkurentnosti pojedinih županija, ali najmanje konkurentne županije to su i ostale, a najkonkurentnije su zadržale prijašnji status. Grad Zagreb, Varaždinska, Istarska, Međimurska i Primorsko-goranska županija zauzimaju prvih pet mjesta prema regionalnom indeksu ukupne konkurentnosti. U odnosu na prethodna istraživanja regionalne konkurentnosti, Zagrebačka županija je sa 5. mjesta pala na 7. mjesto, a na njezino je mjesto došla Primorsko-goranska županija. Varaždinska županija i Grad Zagreb samo su zamijenili mjesta u odnosu na 2010. godinu. [25]

[25] Regionalni indeks konkurentnosti 2013. Dostupno na: www.konkurentnost.hr/ (30.08.2016.)

Tablica 3. Promjene u rangiranju županija po konkurentnosti

Županija	2013.	2010.	2007.
Grad Zagreb	1	2	1
Varaždinska	2	1	4
Istarska	3	3	3
Međimurska	4	4	2
Primorsko-goranska	5	7	6
Zadarska	6	6	9
Zagrebačka	7	5	5
Koprivničko-križevačka	8	12	7
Splitsko-dalmatinska	9	8	8
Dubrovačko-neretvanska	10	9	10
Osječko-baranjska	11	13	14
Krapinsko-zagorska	12	11	15
Karlovačka	13	14	12
Šibensko-kninska	14	10	13
Bjelovarsko-bilogorska	15	15	11
Brodsko-posavska	16	16	18
Ličko-senjska	17	18	19
Virovitičko-podravska	18	17	17
Sisačko-moslavačka	19	19	16
Vukovarsko-srijemska	20	20	21
Požeško-slavonska	21	21	20

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti 2013. Dostupno na: http://www.konkurentnost.hr/Default.aspx (30.08.2016.)

Kao što vidimo na tablici, županije koje su ostvarile pozitivan pomak za tri ili više mjesta su: Osječko-baranjska županija (sa 14. na 11. mjesto), Krapinsko-zagorska županija (sa 15. na 12. mjesto) te Zadarska županija (sa 9. na 6. mjesto). Županije koje su ostvarile negativan pomak za tri ili više mjesta su: Bjelovarsko-bilogorska županija (sa 11. na 15. mjesto), te Sisačko-moslavačka županija (sa 16. na 19. mjesto). Sve ostale županije osciliraju u rangu za jedno do dva mjesta ili zadržavaju isti rang. Možemo zaključiti da u istom makroekonomskom i regulatornom okruženju, unutar male zemlje kao što je Hrvatska postoje značajne razlike u kvaliteti poslovnog okruženja i poslovnog sektora. Poslovno okruženje u najkonkurentnijim županijama (Grad Zagreb, Varaždinska, Istarska, Međimurska i Primorsko-goranska županija) obilježeno je uglavnom pozitivnim migracijskim saldom (osim Međimurske i Varaždinske županije), jačom prisutnošću poduzetničkih zona i većim udjelom visokoobrazovanih ljudi. Međutim poslovno okruženje u najmanje konkurentnim županijama kao što su: Požeško-slavonska, Vukovarsko-srijemska, Sisačko-moslavačka, Virovitičko-podravska i Ličkosenjska obilježava negativan migracijski saldo – od 14,5 do 26,1 %, manje poduzetničkih zona (osim Virovitičko-podravske i Ličko-senjske županije) i znatno manji udio visokoobrazovanih ljudi.

Uključenost Hrvatske u mjerenje globalne konkurentnosti na nacionalnoj razini od 2002. godine kao i uključenost u istraživanje poduzetništva omogućavaju već dugi niz godina bolje oblikovanje nacionalnih politika u području jačanja kvalitete poslovnog okruženja i produktivnosti poslovnog sektora. Istraživanje provedeno u 2013. godini potvrdilo je da postoji nekoliko slabo razvijenih faktora konkurentnosti prisutnih u cijeloj Hrvatskoj, a oni utječu na razinu konkurentnosti gotovo svake županije. Osim toga, vidljiva je i povezanost razine konkurentnosti i bruto domaćeg proizvoda po stanovniku, konkurentnije županije su i bogatije. Usporedba RIK-a 2013. s rezultatima istraživanja provedenog 2007. godine govori kako jačanje konkurentnosti županija zahtijeva dugoročnu strategiju regionalnog razvoja, konzistentne politike i programe, pravodobnost i suradnju pri implementaciji te kontinuirano praćenje rezultata. [26]

[26] Regionalni indeks konkurentnosti 2013. Dostupno na: www.konkurentnost.hr/ (30.08.2016.)

5.3. Indeks razvijenosti

U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (Narodne novine br. 147/14), Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije provodi postupak ocjenjivanja i razvrstavanja svih jedinica lokalne i regionalne samouprave u Republici Hrvatskoj prema indeksu razvijenosti. Indeks razvijenosti je kompozitni pokazatelj koji se računa kao ponderirani prosjek više osnovnih društveno-gospodarskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti jedinica lokalne i regionalne samouprave te se na temelju odstupanja vrijednosti pokazatelja od državnog prosjeka jedinice lokalne i regionalne samouprave razvrstavaju u skupine razvijenosti. [27]

Indeks razvijenosti uveden je radi što objektivnijeg mjerenje stupnja razvijenosti svih jedinica lokalne i regionalne samouprave u Republici Hrvatskoj. Kategoriziranje svih teritorijalnih jedinica prema razvijenosti temelji se na suvremenom shvaćanju regionalne politike koja, premda koncentrirana na najmanje razvijena područja, potiče razvoj cjelokupnog državnog teritorija. Pri izračunu indeksa razvijenosti koriste se slijedeći pokazatelji: stopa nezaposlenosti, dohodak po stanovniku, proračunski prihodi jedinica lokalne odnosno regionalne samouprave po stanovniku, opće kretanje stanovništva i stopa obrazovanosti. Na temelju indeksa razvijenosti, jedinice lokalne samouprave razvrstavaju se u pet, a jedinice regionalne samouprave u četiri skupine. One jedinice čiji je indeks razvijenosti manji od 75% smatraju se potpomognutim područjima.

Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske utvrđeno je da se postupak ocjenjivanja provodi svakih pet godina, a posljednji postupak ocjenjivanja i razvrstavanja svih jedinica lokalne i regionalne samouprave u Republici Hrvatskoj prema indeksu razvijenosti proveden je krajem 2013. godine. Prvi izračun indeksa razvijenosti za sve županije, gradove i općine u Republici Hrvatskoj pripremljen je 2010. godine. Tada je objavljena Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (Narodne novine, 89/10).

[27] *Razvoj.gov.hr*. Dostupno na: https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112 (30.08.2016.)

Županija grad Zagreb je najrazvijenija i gospodarski najuspješnija županija. Može se zaključiti kako je razmjer između razvijenosti grada Zagreba i ostalih dijelova Hrvatske izrazito velik što svakako utječe na teže provođenje regionalne politike, kojoj je cilj u prvom redu podjednak razvoj svih regija i smanjenje između njih. Grad Zagreb je grad s najvećom gustoćom naseljenosti u Republici Hrvatskoj, a samim time je i gospodarsko i ekonomsko središte Hrvatske. Primorsko-goranska županija je, uz Grad Zagreb i Istarsku županiju, najrazvijenija regija u Hrvatskoj. Vlada ju je u tu skupinu razvrstala jer je njezin indeks razvijenosti za više od 25 posto veći od nacionalnog prosjeka. To konkretno znači da je godišnji osobni dohodak po glavi stanovnika u Primorsko-goranskoj županiji u razdoblju od 2006. do 2009. godine bio 30.643 kuna, što je oko 4,5 tisuće kuna više od hrvatskog prosjeka. Najlošije stoje slavonske županije. Najniže pozicionirana je Bjelovarsko-bilogorska, zatim Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska i Vukovarsko-srijemska županija. [28]

[28] *Razvoj.gov.hr*. Dostupno na: https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112 (30.08.2016.)

5.4. Kritički osvrt usporedbe indikatora

Unatoč različitim pokazateljima i metodologijama, usporedba konačnih rezultata pokazuje donekle slične rezultate. Tri najrazvijenije županije prema indeksu razvijenosti su: Grad Zagreb, Istarska i Primorsko-goranska županija. One se nalaze i među prvih pet prema regionalnom indeksu konkurentnosti. Primorsko-goranska županija je, uz Grad Zagreb i Istarsku županiju, najrazvijenija regija u Hrvatskoj jer je njezin indeks razvijenosti za više od 25 posto veći od nacionalnog prosjeka. Županija grad Zagreb ujedno je i najrazvijenija i gospodarski najuspješnija županija i samim time je i gospodarsko i ekonomsko središte Hrvatske. Osječko-baranjska županija, kao i ostale slavonske županije, pripadaju u skupinu od 12 županija čiji je indeks razvijenosti manji od 75 posto prosjeka Hrvatske. [29] Među slabije razvijenim županija uglavnom su one županije koje su najviše bile pogođene ratom. Možemo zaključiti da nema dovoljno brzih promjena, pa stoga ni vidljivog napredovanja konkurentnosti županija. Sve županije imaju pravo na ujednačen razvoj što je moguće ostvariti suradnjom svih kroz korištenje lokacijskih prednosti i resursa, poticanjem potencijalnih izvora i uklanjanjem prepreka rastu. Osim usporedivosti na teritorijalnoj razini, indeksi koji se računaju u dužem vremenskom periodu daju sliku o razvijenosti županija kroz vrijeme. Regionalni indeks konkurentnosti doživio je 2013. određene dopune u metodologiji pa su usporedbe rangova kroz vrijeme samo indikativne. Izračun indeksa razvijenosti također je doživio manju promjenu 2013. godine odnosno opće kretanje stanovništva nije izračunato temeljem dva popisa stanovništva, već za zadnje dostupno desetgodišnje razdoblje. Izrađivači indeksa prirodno teže njegovom poboljšavanju, ali bi pri tome svakako trebali uzeti u obzir da svaka promjena metodologije otežava praćenje promjena u vremenu. [30]

[29] *Razvoj.gov.hr*. Dostupno na: https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112 (15.09.2016.)
[30] Regionalni indeks konkurentnosti 2013. Dostupno na: www.konkurentnost.hr/ (15.09.2016.)

6. ZAKLJUČAK

Regionalna politika Republike Hrvatske razvijala se vrlo sporo, a i svijest vlasti o njoj. Naslijeđeni problemi u regionalnom razvoju iz prošlosti manifestirali su se u neujednačenom razvitku. Zbog problema, koji su proizišli iz ratnih zbivanja, tranzicije, odnosa centralne vlasti prema regionalnoj i lokalnoj vlasti, regionalna politika se nije pokazala učinkovitom. Posljednjih nekoliko godina, ulažu se napori da se Republika Hrvatska što više približi Europskoj Uniji, što se pozitivno odražava i na usklađivanje koncepta regionalne politike s europskom. Provedenom analizom bruto domaćeg proizvoda, bruto domaćeg proizvoda po stanovniku i vrijednosti ostvarenih investicija na županijskoj razini može se uočiti monocentričan razvoj sa Zagrebom kao jedinim centrom. Zagreb se ističe kao ekonomsko i društveno središte te županija s najvećim bruto domaćim proizvodom i bruto domaćim proizvodom po stanovniku, dok najlošije stoje slavonske županije. Hrvatska još uvijek nema koherentnu politiku prema područjima koja zaostaju u društvenom i gospodarskom razvoju. Postojeća politika koncentrirana je na nekoliko skupina područja koja se susreću s posebnim razvojnim poteškoćama. To su područja posebne državne skrbi, otoci i brdsko-planinska područja, a svako je uređeno posebnim zakonom. Trenutno je u Hrvatskoj važeći Zakon o regionalnom razvoju koji je stupio na snagu 01.01.2015. godine. Ulaskom u punopravno članstvo Europske Unije, Republika Hrvatska je postala korisnica sredstava iz europskih fondova. Iskustva, nažalost, pokazuju kako nisu ni približno iskorišteni ponuđeni programi, kako zbog loših projekata, tako glavnim dijelom zbog kompleksne i zahtjevne birokracije Europske unije, nedostatka znanja te loše informiranosti zainteresiranih. Hrvatska je malo gospodarstvo koje uvelike ovisi o globalnim trendovima, pa ako dođe do pogoršanja na vanjskim tržištima, sigurno je da se ne mogu očekivati visoke stope rasta BDP-a, pogotovo ako će domaća potražnja bilježiti korekcije. Treba osmisliti reforme koje će poboljšati konkurentnost. Uspjeh prvenstveno ovisi o tome gdje se mogu smanjiti rashodi proračuna. Također, smanjenje parafiskalnih nameta uključuje restrukturiranje šireg javnog sektora, što znači i državnih poduzeća, kao i poboljšanje efikasnosti lokalne države. Da bi se omogućio rast gospodarstva, poboljšao životni standard i smanjila nezaposlenost državi treba učinkoviti javni sektor, poslovna konkurentnost, ulaganja iz EU fondova, smanjenje javnog duga i deficita, te reforme obrazovanja i zdravstva.

7. LITERATURA

Popis knjiga:

1. Bogunović, A. (2011) *Regionalna ekonomika i politika*, Zagreb, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
2. Družić, I. et.al. (2003), *Hrvatski gospodarski razvoj*, Zagreb, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
3. Đulabić, V. (2007), *Regionalizam i regionalna politika*, Zagreb, Društveno veleučilište
4. Đokić I. (2010.), *Strateški program lokalnog razvoja*, Zagreb, Ekonomski Institut Zagreb
5. Narodne novine (2015) *Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (147/14)*, Zagreb: Narodne novine
6. Tolušić, E. (2011) *Regionalni razvoj Republike Hrvatske s posebnim osvrtom na Virovitičko-podravsku županiju*, Praktični menadžment

Popis internet izvora:

1. *Arr.hr* (2016) Regionalni razvoj. Dostupno na: http://www.arr.hr/regionalni-razvoj (16.08.2016.)
2. *Dzs.hr* (2016) Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015. Dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2015/sljh2015.pdf. (06.08.2016.)
3. *Dzs.hr* (2016a) Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku, NKPJS 2012 – 2 razina, županije u 2013. god., dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/12-01-03_01_2016.htm (12.08.2016.)
4. *Eu-fondovi* (2016) Eu fondovi. Dostupno na: http://www.strukturnifondovi.hr/eufondovi (21.08.2016.)

5. *Razvoj.gov.hr* (2016a) Strategija regionalnog razvoja 2011.-2013. Dostupno na: https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//arhiva//STRATEGIJA_REGIONALNOG_RAZVOJA.pdf (23.08.2016.)
6. Tijanić, L. (2010) Regionalna (ne)konkurentnost u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: http://hrcak.srce.hr/57826
7. *Uprava.gov.hr* (2016) Popis županija, gradova i općina. Dostupno na: https://uprava.gov.hr/o-ministarstvu/ustrojstvo/uprava-za-politicki-sustav-drzavnuupravu-te-lokalnu-i-podrucnu-regionalnu-samoupravu/lokalna-i-podrucna-regionalnasamouprava/popis-zupanija-gradova-i-opcina/846. (29.08.2016.)
8. *World.bank.org* (2016) Croatia. Dostupno na: http://data.worldbank.org/country/croatia. (06.08.2016.)
9. Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (2016.) Dostupno na : http://www.zakon.hr/z/239/Zakon-o-regionalnom-razvoju-Republike-Hrvatske (06.08.2016.)

POPIS GRAFIKONA:

Grafikon 1. Kretanje BDP-a Republike Hrvatske od 2005. do 2016. godine.....6

Grafikon 2. Zaposleni po županijama i prema spolu, stanje 31.ožujka 2014. 10

Grafikon 3. Nezaposleni po županijama i prema spolu, stanje 31.ožujka 2014.....11

Grafikon 4. . Inozemna izravna ulaganja po sektorima.....13

POPIS TABLICA:

Tablica 1. Bruto domaći proizvod na razini županija, strukturu po županijama i BDP po stanovniku po županijama u 2013. godini……7

Tablica 2. Vrijednost ostvarenih investicija na razini županija u 2013.....15

Tablica 3. Promjene u rangiranju županija po konkurentnosti……25